

Nejspolehlivější je však přímočaré prohlášení: „*Jsem umělec.**“, jímž publiku zúžíte prostor pro spekulace na pouhou jednu otázku. Zda umělcem jste, nebo ne. A je úplně fuk, k čemu dospěje. Cílem bylo přinutit je přemýšlet o *umělci*, tudíž i o *umění*. Ergo kladívko – nějaký *myšlenkový arte-akt* tím v mysli publika „zhmotněn“ byl, a vy – jakožto *umělec* – jste se jím vyloupl z anonymity.

A tím bychom mohli skončit, cíle bylo dosaženo. *Arte-aktem* – vyslovením věty „*Jsem umělec.*“ – jste v *uměleckém kontextu* (v *umělecké galerii*) vytvořil *konceptuální (myšlenkové) umělecké dílo*, do mysli publika jste dopravil a uhnízdil tam *umělcem ztvárněnou myšlenku* – stal jste se **umělcem**. Přesněji a mnohem skromněji – *konceptuálním umělcem*.

Většinu zájemců o „*konceptuální umělectví*“ však takovýto způsob „*uměleckého bytí*“ sotva naplní uspokojením: „Tohle že má být všechno? Pche! Kdyby se s něčím tak slaboučkým spokojil Marcel Duchamp, Yves Kline, Bruce Nauman, Piero Manzoni, Joseph Beuys a dlouhá řada dalších, nikdy by se uměleckými celebritami nestali a v životě by si nic neužili.“

Jemináčku, tak vy byste „to“ měli rádi alespoň jednou jedinkrát se vši parádou...? S fascinovaným publikem, s mediálním ohlasem, s pověstnými Warholovými „patnácti minutami slávy“? Hm, pokud ano, pak vás čeká rozhodující třetí krok. Ten je však, oproti předešlým dvěma, vykročením do nejistoty, protože teď už vaše osobní rozhodnutí, že *konceptuálním umělcem* jste, stačit nebude. A máte-li mít alespoň mizivou naději na naplnění této exkluzivní ambice, potřebujete – v principu – tři věci:

= Početné a příslušně naladěné publikum: Nemusíte je sami svolávat, vyskytuje se na vernisážích výstav. Čím proslulejší galerie, čím senzačnější výstava, tím větší nápor publika.

= Pak jsou to recenzenti, výtvarní kritici, teoretici umění, redaktoři kulturních rubrik..., kteří o vašem *konceptuálním arte-aktu* musí nadšeně napsat a vyvolat tím zájem hledáčů slibných talentů *konceptualistů*. Opět platí: čím senzačnější vernisáž, tím lze očekávat hojnější výskyt těchto publikujících odborníků.

= Avšak tou naprosto klíčovou podmínkou úspěšného startu je přijít s nadobyčej originálním a působivým *konceptuálním arte-aktem*.

Představte si nyní cvičně, že jste na vernisáži, že jste se prodrali co nejbliž k „oficiálnímu hloučku“ (obvykle složenému z umělce, galeristy, kurátora a „spřáteleného“ odborného mluvčího) a že právě probíhá úvodní vernisážová „ceremonie“. Mezi „hloučkem“ a návštěvníky vždy zůstane alespoň minimální volný prostor, do kterého ve vhodnou chvíli rozvážně vstoupíte, otočíte se tváří k publiku, uděláte krátkou dramatickou pauzu a provoláte kupříkladu jednu z našich modelových vět: *Právě jsem vynalezl lék na rakovinu. Před pěti minutami mně mimozemšťané odstranili mozek. Jsem penis Brada Pitta ve vagíně Angeliny Jolie*. Necháte větu doznít a klidně se vrátíte zpět do publika. Dá se vcelku oprávněně předpokládat, že většina přítomných pochopí, že jste umělec a že jste právě stvořil *umělecké dílo – performanci*. Nebo – z jiného úhlu pohledu a stejně oprávněně – že jste příslušnou větou stvořil v mysli publika *konceptuální „myšlenkové výtvarné“ dílo: mentální obraz* injekční stříkačky, flaštičky, pilulek atp. se zázračným lékem; *představu* člověka bez mozku, který přesto vykazuje mozkovou aktivitu; popřípadě *asociace* spojené s penisem... Většina z přítomných – i ti, kteří nepochopí, že byli svědky *umělecké aktivity* – se usměje, možná dokonce zasměje. Jako normální lidé mají i normální smysl pro humor.

* Pro adepty „*konceptuálního umělectví*“, kteří postrádají jakoukoli slovní či tělesnou kreativitu, představuje věta „*Jsem umělec.*“ spolehlivý prostředek poslední záchrany. Raději si ji prosím poznamenejte na trvalejší paměťové médium než je lidská paměť – na papír, diktafon, tablet... Absolutní spolehlivost jí dává axióm současné teorie umění, že umělcem je (dnes) každý, kdo se za umělce považuje, respektive prohlásí.

Avšak k dosažení *situačního šoku* v publiku (neřkuli v otrlém „oficiálním hloučku“ či ještě otrlejších výtvarných teoreticích) takovéto krotké *arte-akty* v dnešní době určitě nepostačí.

Bude třeba přitvrdit a sáhnout k ***inverzi (zvratu) situace***; proměnit pasívně přihlízející obecenstvo v emocionálně excitované aktéry.

Mějte přitom prosím na paměti: Pokud vaše *tvůrčí představivost (kreativní imaginace)* neporodí silný, nejlépe přímo šokantní nápad, riskujete blamáž, která může na vaší osobnosti zanechat trvalé následky. Svému nápadu proto musíte bezvýhradně věřit, jinak se do ničeho nepouštějte...

S vymýšlením nespěchejte, dejte si na čas, opravdu to není snadné...

(...)

Pořád nic? Ani ťuk?

(...)

O.K., pro nejmrštnějšího a nejkurážnějšího z vás bychom jeden takový nápad měli: Na hojně navštívené vernisáži se ve vhodnou chvíli vyčleňte z publika, otočte se k němu „tváří v tvář“, představte se svým skutečným jménem a příjmením, srdečně si přitom potřeste s několika (alespoň pěti) lidmi rukou, poodstupte, zvažněte a dejte všem pěkně hlasitě na vědomí: „Jsem HIV pozitivní, mám AIDS.“

Váš *coming out* v publiku přirozeně vyvolá škálu pocitů: „*Proč nám to říká?*“ „*Kecá.*“ „*Chudák!*“ „*Fuj!*“ „*Co je to za blbost?*“ „*Snad to opravdu není přenosné jako chřipka.*“ „*To je ale vůl, že s tím leze na veřejnost.*“ „*Asi nějaký fór, no vyčkám, co se bude dít dál.*“ „*Ty už si, kamaráde, nezašukáš, v tomhle městě určitě ne.*“ „*Že by to byla součást záměru spojit výstavu s přednáškou o bezpečném sexu?*“ „*Ach, takový mladý člověk, a už to má spočítané.*“ „*No, zatím to na něm není moc vidět.*“ „*Ježíšmarjá, on mi podal ruku!*“ „*Jo, kamaráde, čeká tě dlouhé, hnusné a pro společnost nákladné umírání.*“ „*Máš cos chtěl, ty zsranej buzerante!*“ „*Budu si muset dát bacha, ze které skleničky se napije.*“ „*Nikolko, Jiříčku, pojdte od toho pána dál!*“

Nechte první ohromení trochu doznít, a pak ujistěte přihlízející, že mluvíte pravdu. Rozepněte si košili a ukažte jim na svém obnaženém těle několik *Kaposiho sarkomů**. Uklidněte publikum, že se AIDS nepřenáší dotykem, ani Kaposiho sarkom ne. Jako důkaz požádejte nejbližšího diváka ať vám podá ruku – nečekejte, že se lidem bude moc chtít – vyhrňte mu rukáv, odlepte si jeden „sarkom“ z těla a přilepte mu jej na předloktí. Pak zkuste další „sarkom“ přilepit nejbližší dívce (seniorovi, dítěti – v tomto pořadí) na obličej... Jak se říká – užijte si to!

Své vystoupení zakončete prohlášením, že se jednalo o *performanci*, nikoli o *coming out* (o demonstrativní odložení anonymity) nemocného. Vysvětlíte, že jste se tou *performancí* rozhodl *bojovat proti předsudkům a rasismu*, které se za štitivým odporem k HIV pozitivním a nemocným AIDS často skrývají. Můžete – podle situace – proslavit i několik vět o účelnosti a nezbytnosti bezpečného sexu, o rizicích promiskuitního chování atp.

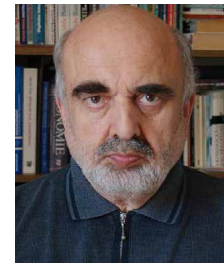
A to by v tom byl čert, abyste se nedostal do novin a alespoň do regionální televize!

Ale jakýpak čert, součástí talentu *skutečných konceptuálních umělců* je i schopnost aktivně zapracovat na zájmu médií, využít sociální sítě na webu, nečekat, jestli/až si vás všimnou...

Jan Jelínek, Plzeň, 2015

* Napodobeninám Kaposiho sarkomů věnujte patřičnou péči. Než si před vystoupením tyto rekvizity nalepíte na tělo, vybarvěte – pro zvýšení efektu – plošky kůže pod „sarkomy“ červeně.

JAN JELÍNEK (*1947)

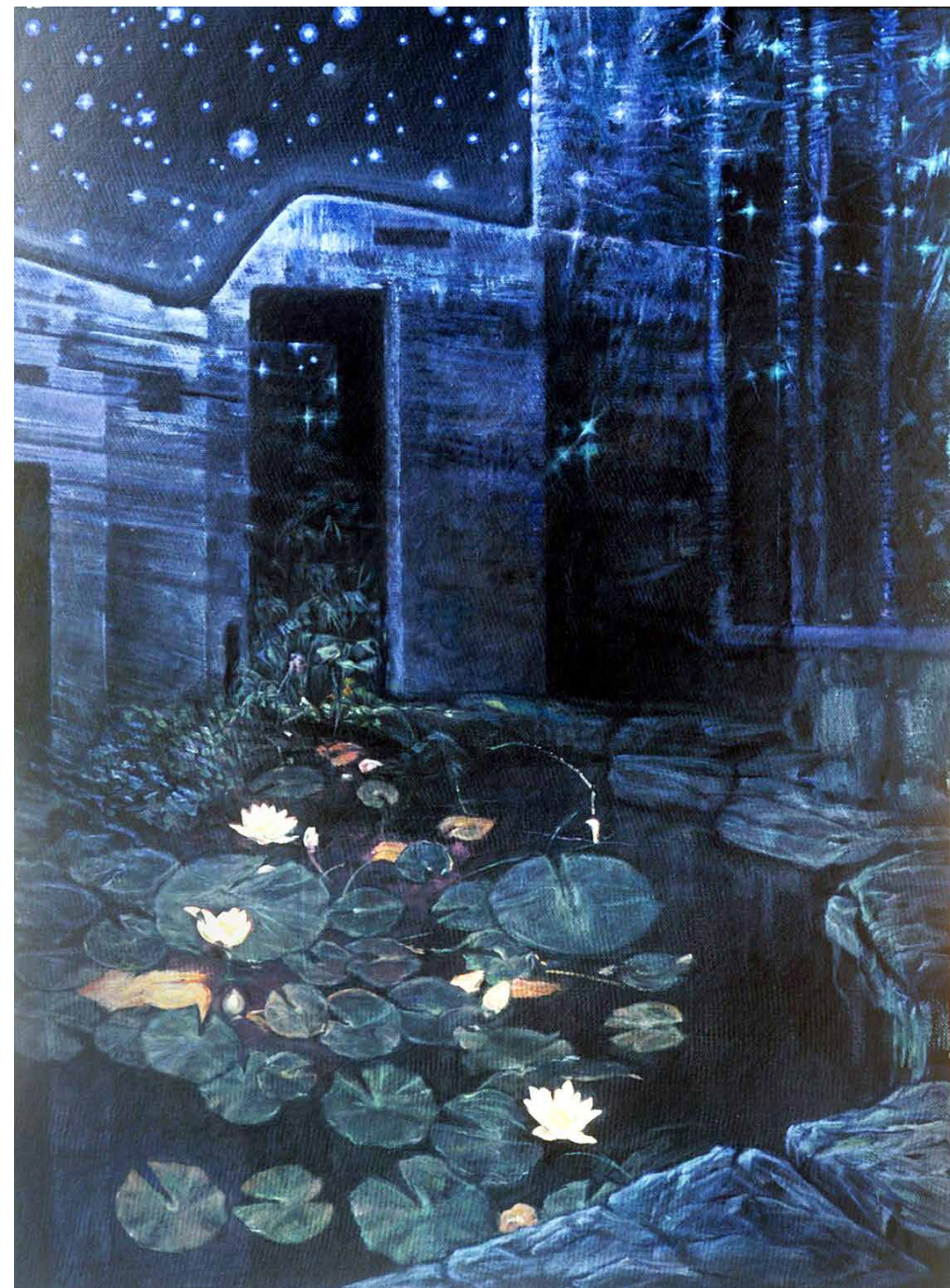

„Plzeňský výtvarník a básník, se ve své volné tvorbě zabývá především malbou, ale věnuje se i grafice, fotografii, tvorbě koláží, asambláží, instalací a performancím.

Je činný i jako literát, pravidelně publikuje v časopisu *Plzeňský literární život*, kde otiskl sbírku epigramů *Malý slovník odcizených slov*, vyšly mu dvě básnické sbírky *Juveniliana* a *Vivisekce*.

Jelínkova výtvarná a literární tvorba (často vzájemně pro-
vázaná) bývá řazena do širšího proudu imaginativního

umění s patrnými vlivy surrealismu, výrazně se v ní uplatňuje jeho osobitá ironie a sarkasmus. V olejomalbách používá veristické prostředky dalíovského typu. Grafiky a velkoformátové akryly se vyznačují znakovostí, hravostí, ironií a humorem.“

Zimní zahrada, olej, lepenka, 100 × 70 cm, 1997

VÝSTAVY SAMOSTATNÉ

Plzeňské planetárium, cyklus Sluneční soustava, obrazy, Plzeň 1981
Galerie Esprit, cyklus Metamorfózy, obrazy, Plzeň 1991
Stop Gallery, Funny House, instalace, objekty, pastičky, xerografiky, koláže, Plzeň 1995
Copy General, Kolorované xerotypie, Plzeň 1997
Galerie v patře, Malá postmoderní procházka, obrazy, Plzeň 1999
Divadlo Čas, Obrazy, Plzeň 2000
Galerie Sgrafito No.15, Záblesky tmy, instalace, obrazy, grafika, Plzeň 2004
Galerie Sgrafito No.15, Design chudých, instalace, design, grafika, Plzeň 2005
Vodní hrad Švihov, Summa LX, obrazy, fotografie, xerografiky, instalace, Hrad Švihov 2008
ČIŽP Plzeň, Fotografie, Plzeň, 2008
ČIŽP Plzeň, Kolorované „laser-mono-typie“, xerotypie a koláže, Plzeň 2012
Český rozhlas Plzeň, Paralelně atd., obrazy, koláže, kaligrafie + performance s V. L., Plzeň, 2013
Galerie Evropského domu, Průřezy/Průniky, obrazy (H. Bäumlér – sochy), Plzeň 2013
ČIŽP Plzeň, Foto-konceptuál-ně, fotografie, Plzeň 2014
Klášter Chotěšov, Obrazy, xero-sgrafita, obrazy, xerotypie, xero-sgrafita, Chotěšov 2016
Hotel U Pramenů, Obrazy, koláže, Plzeň 2017

VÝSTAVY KOLEKTIVNÍ – VÝBĚR

Centrum Luna, Obrazy, keramika, kresby, Plzeň 1976
3. Salón Mikrofóra, Praha 1982
Střelecký ostrov, Praha 1988
Centrum Luna, Reklama – profese a hobby, Plzeň 1989
Galerie Masné krámy, Plzeň 1992
Österreichischen Kulturzentrum, Fünf Pilsner Maler, Vídeň, Rakousko, 1994
Kulturní středisko Aš, Obrazy (se St. Bukovským), Aš 2001
Galerie T.G.M., Obrazy, xerografiky, instalace (s V. Libalem), Zámek Hluboš 2006
Galerie města Plzně, Jiná skutečnost, obrazy, Plzeň 2008
Smetanovy sady, Plzeň historická i současná, fotografie, Plzeň 2008
Návštěvnícké centrum Prazdroj, Pivorádi VII., koláž, assembláž, Plzeň 2009
Rosenthal-Theater Selb, Projekt Stifter – Klostermann, obrazy, Německo – Selb 2010
Galerie města Plzně, Plzeňská pěna 2, obrazy, Plzeň 2011
Pivovar Černice, Pivorádi IX, koláže, Plzeň 2011
Dům umění KGVU, Plzeňská pěna 2, obrazy, Zlín 2011
Restaurace Pod kopcem, Pivorádi X, XI, XII, XIII, Plzeň-Božkov 2012/13/14/15.
Galerie Jiřího Trnky, UVU Salón malby, obrazy, Plzeň 2012
Český rozhlas Plzeň, UVU Voda věčně živá, obrazy, Plzeň 2013
Neues Rathaus Weiden, UVU Wasser – ewiges Leben, obrazy, Německo – Weiden 2013
Galerie města Plzně, Z Artotéky města Plzně a UVU Bilance 2013, obrazy, Plzeň 2013
Galerie Jiřího Trnky, UVU – Bilance 2013, obrazy, Plzeň 2013
Galerie Jiřího Trnky, projekt Bilance – Radosti slova, Performance s V. Libalem, Plzeň 2013
Katedrála S. Bartoloměje, UVU – Letnice umělců, Plzeň 2014
Galerie Artamo, TV Reality Show „Na rozcestí“, performance, Plzeň 2014
Kostel Sv. Vavřince, UVU – KT-Art – Společné cesty 2, Klatovy 2014
Galerie Jiřího Trnky, UVU – Autoportréty, Plzeň 2014
Galerie Jiřího Trnky, UVU – Hudba barevná, Plzeň, 2014
Proluka – Plzeň, UVU – projekt Barva na ulici, obrazy, Plzeň 2014
Bavaria Zentrum Schönsee, UVU – Farbe auf der Strasse, obrazy, Německo – Schönsee 2014
Knihovna m. Plzně – Polanova síň, Reality Show TV (život je) „Bezva“, textapeal, Plzeň 2014
Galerie Jiřího Trnky, UVU – Vánoční salón, fotografie, Plzeň 2014
Dům hudby Plzeň, Na paletě 2015, palety, Plzeň 2015

Glasmuseum Frauenau, UVU – Farben & Formen, Německo – Frauenau 2015
Proluka – Plzeň, UVU – projekt Barva na ulici, obrazy, Plzeň 2015
Kostel Sv. Vavřince, UVU – KT-Art – Společné cesty 3, Klatovy 2015
Galerie Jiřího Trnky, UVU – Zátíší, Plzeň 2015
Muzeum církevního umění, UVU a hosté – Letnice umělců, Plzeň 2016
Divadlo J. K. Tyla – foyer Nové scény, Plzeňský salón 2016, Plzeň 2016
Depo 2015, Metamorfózy, Obrazy, plastiky, objekty, Plzeň 2017
Galerie Jiřího Trnky, Na Plzeňské paletě, palety, Plzeň 2018
Galerie KunsTräume, Umění z Bavorska a Čech, Bayerisch Eisenstein 2018
Galerie Jiřího Trnky, UVUP svobodně /1989–2019/, Plzeň 2019
Galerie Jiřího Trnky, UVUP Barva v krajině, Plzeň 2020
Proluka – Plzeň, UVU – projekt Barva na ulici, obrazy, Plzeň 2020
Proluka – Plzeň, UVU – projekt Barva na ulici, obrazy, Plzeň 2021
Divadlo J. K. Tyla – foyer Nové scény, Plzeňský salón 2022, Plzeň 2022
Galerie Jiřího Trnky, Kresba, kresba a zase kresba, Plzeň 2022

ZASTOUPEN VE SBÍRKÁCH

Artotéka města Plzně. Soukromé sbírky v Česku, Rakousku, Německu

Kontaktní adresa:

tel.: 606 646 074 / e-mail: jan.m.jelinek@seznam.cz

V slunci a větru, olej, sololit, 42 x 42 cm, 2019

KONCEPTUÁLNÍM UMĚLCEM SNADNO A RYCHLE

Konceptuální umění zaměstnává spíš mysl diváka než jeho zrak a emoce. Myšlenka sama, i když není viditelná, je stejně tak uměleckým dílem jako jakýkoli výsledný produkt.

Sol LeWitt

Máte-li v sobě neposednou zvědavost, jaké to je být **opravdovým umělcem/opravdovou umělkyní**, popřípadě ctižádost se **takovým/takovou** skutečně stát,

i když jste se s tím dosud nikomu **nesvěřil/nesvěřila**, pak je tato instruktáž určena právě vám.

Nejprve, a především se musíte zbavit ostychu před klasickými díly antiky, gotiky, renesance a ostatních velkých historických stylů, a stejně tak přílišného respektu k **velkým umělkyním/velkým umělcům** formátu Praxitela, Van Eycka či Michelangela, neboť **KONCEPTUÁLNÍ UMĚNÍ** je výsostně demokratické. Umožňuje být **umělkyní/umělcem každé/každému, které/kterému*** se zachce.

K proměně v umělce stačí jeden krok. Jste-li umělecky ambicióznější, tak nanejvýš další dva:

První krok: Kdekoli na veřejnosti, na návsí, na náměstí, na refýži, ve foyer divadla před představením, zkrátka mezi více lidmi řekněte nahlas například jednu z těchto vět: *Právě jsem vynalezl lék na rakovinu. Před pěti minutami mně mimozemšťané odstranili mozek. Jsem penis Brada Pitta ve vagíně Angeliny Jolie.*

Vím, že se vám do toho příliš chtít nebude, ale překonali jste to, a odměnou vám je, že jste se z obyčejné osoby stali umělcem (zatím anonymním); stali jste se tvůrcem specifického *konceptuálního uměleckého díla, uměleckého arte-aktu.*

Takovou uměleckou (*arte-tvornou*) větu si však můžete klidně vymyslet sami. Čím víc pobaví vás samotné, tím bude *arte-tvornější* a vy „*artovější*“. A když vás žádá nenapadne, tak jen křičte. A pokud si mezi lidmi na náměstí nebo ve foyer netroufnete křičet, postačí tam postát chvíli na jedné noze nebo na hlavě nebo se vzpaženými rukama nebo... , co já vím, prostě *jinak* než předtím. Je však přitom nezbytně nutné dodržet jednu naprosto zásadní věc, překonat nelehké úskalí: Musíte se po tu chvíli považovat za *umělce*. Pokud si budete připadat jako blbec, pak jím – je nám líto – také budete.

Pokud je vám *umělecká anonymita* málo, pomůže druhý krok: Navštivte výstavní síň nebo muzeum výtvarného umění (to proto, abyste byli na kontextuálně jednoznačně čitelném teritoriu), a *arte-tvorný* akt tam proveďte před alespoň jedním návštěvníkem. Kupříkladu zvoláním věty *Před pěti minutami mně mimozemšťané odstranili mozek*. Nebo i mnohem obvyklejších vět: *Jsem skladník. Rád si čtu...* Čím obvyklejší věta, tím je třeba ji zvolat vícekrát.

Návštěvníci galerie vás odhadnou jako podivína, recesistu, provokatéra, možná dokonce blázna, ale vzhledem ke kontextu, k místu, v němž se provozuje umění, si nikdy nebudou jisti, zda nejste *zakuklený umělec* a oni bezděčnými diváky nějaké *performance*.

* V této souvislosti radím nepodléhat novotám typu „*gender correctness*“ (dženderové korektnosti), prosazované feministkami, homosexuály a dalšími fundamentalisty široce rozkročené „*political correctness*“ (politické korektnosti), neboli snaze zavést „*dženderovou rovnost*“ do každodenního života. Důsledky povinného uplatnění této stupidní novoty pro písemný projev ukázal úvodní odstavec tohoto textu. Proto se v tomto punktu konzervativně přidržme dosavadního „*dženderového stereotypu*“ a budeme mluvit a psát, „jak nám zobák ve škole i po škole narost“.